

وایط فیض الہی

گونه شناسی و سائیت فیض الہی از دیدگاه

آیت اللہ جوادی آملی

تألیف: فاطمہ غلام

www.kotab.ir

سرشناسه	: غلامی، فاطمه، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: وسایط فیض الهی (گونه‌شناسی وسایط فیض الهی از دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی) / فاطمه غلامی.
مشخصات نشر	: همدان: فراگیران سینا، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۱ ص.
شابک	: ۹۸۷-۶۲۲-۷۸۲۶-۴۰-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۳ - ۱۸۱.
عنوان دیگر	: گونه‌شناسی وسایط فیض الهی از دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی.
موضوع	: واسطه‌های فیض
موضوع	: Means of grace*
موضوع	: جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲ --- دیدگاه درباره واسطه‌های فیض
موضوع	: Javadi Amoli, Abdollah -- Views on means of grace
رده بندی کنگره	: BP ۲۲۶/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۰۸۸۸۸

وسایط فیض الهی

گونه‌شناسی وسایط فیض الهی از دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی

نویسنده: فاطمه غلامی

ناشر: انتشارات فراگیران سینا

چاپ: سینا

شمارگان: ۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۱

شابک: ۹۸۷-۶۲۲-۷۸۲۶-۴۰-۱

قیمت: ۹۵,۰۰۰ تومان

مرکز پخش: همدان، خیابان شریعتی، مقابل کبابیان، کوچه مهر

تلفن: ۰۸۱-۳۲۵۱۴۴۶۱-۳۲۵۱۶۱۴۴-۳۲۵۲۸۴۶۲-۰۸۱ دورنگار: ۰۸۱-۳۲۵۱۷۲۵۲

مقدمه نویسنده

رابطه بین خالق و مخلوقات و چگونگی این ارتباط از جمله مسائل مهم و بنیادینی است که همواره اندیشمندان و حکما به تبیین آن پرداخته اند. اهمیت مسئله وجود وسایط فیض الهی و ضرورت شناخت و آشنایی با انواع و گونه های آن از آن رو است، که از ارکان مهم مباحث توحیدی به شمار می آید؛ چرا که اگر وجود وسایط را قائل نباشیم و به ارتباط مستقیم پروردگار با مخلوقات معتقد باشیم؛ این نظر مستلزم شرک از چند نگاه است یکی اینکه طبق قاعده ای که فلاسفه پیرامون صدور امر از «واحد» بیان می کنند:

«الواحد لا یصدر عنه الا الواحد» از واحد (که فاعل و علّه العلل است) جزء امر واحد صادر نمی گردد و نص آیه قرآن نیز به این قاعده اشاره دارد «وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ» (سوره قمر، آیه ۵۰). اگر وجود وسایط را بین خالق و مخلوق، حذف کنیم فرض کثرت در ذات پروردگار بوجود می آید و با اصل تنزیه پروردگار منافات دارد و دومین اشکال (با فرض عدم وجود وسایط) به بحث سنخیت علت و معلول باز می گردد؛ یعنی با فرض عدم وجود واسطه ای بین ذات پروردگار و مخلوقات، خالق هستی بخش که علّه العلل هستی است، در ردیف ویژگی های معلول مادی قرار خواهد گرفت، که نتیجه این تفکر رسیدن به ظلمات شرک فرقه های چون مجسمه، ظاهریه و مشبهه است.

بنابراین چون بازگشت ضرورت این مباحث به بحث توحید است لذا به لحاظ تبار شناسی، این موضوع و تبیین مسئله وسایط و گونه های آن در

حوزه علم فلسفه و کلام و تفسیر قرآن قرار می گیرد هرچند که باید پیشینه این موضوع و بیان مسئله وسایط فیض را در کتب آسمانی جستجو کنیم که پروردگار هرکدام از انواع وسایط را در کتب آسمانی برای پیامبران که خود واسطه های فیض الهی بودند بیان نموده و آن انوار مقدس نیز برای انسانها، وجود وسایط و ضرورت اعتقاد به آن را ابلاغ نموده اند و در ادامه در طول تاریخ فلاسفه غرب باستان و حکما و فلاسفه و مفسرین مسلمان پیرامون آن آراء و نظرات خود را بیان داشته اند.

موضوع کتاب حاضر با هدف تبیین گونه های وسایط فیض الهی از دیدگاه آیت الله جوادی آملی در دو بعد مادی و معنوی گستره این مسئله را با روش پردازش اطلاعات به صورت توصیفی تحلیلی و با شیوه جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای بیان خواهد داشت. در بیشتر آثار اندیشمندان بیشتر جنبه های معنوی و آثار معنوی وسایط مطرح شده است و کمتر به بعد مادی وسایط فیض پرداخته شده است؛ این کتاب با بررسی وسایط فیض الهی در دو بعد مادی و معنوی از دیدگاه آیت الله جوادی آملی به عنوان فیلسوف، متکلم، فقیه، مفسر بزرگ شیعه در عصر حاضر، در نوع خود، پژوهشی نو و بدیع خواهد بود.

اهمیت مسئله وجود وسائط فیض الهی و انواع آن از آن جهت است که از ارکان مهم مباحث توحیدی است و حکما و عرفا و فلاسفه و مفسرین به آن پرداخته و در آثار خود بر وجود آن بسیار تأکید کرده اند؛ گرچه در نحوه تبیین و صدور آن از سوی خالق، اختلاف دیدگاه دارند اما در اصل ضرورت وجود آن تأکید دارند؛ و همچنین عقل نیز وجود آن را ضروری می

داند چرا که اگر وجود وسائط فیض الهی بین خالق واحد با مخلوقات را حذف کنیم بر اساس اصل تنزیه پروردگار (که از هرگونه ترکیب و کثرتی مبرا است) فرض کثرت در ذات باری تعالی بوجود می آید که این خود مستلزم امکان و احتیاج ذات خداوند است که مخالف توحید است. برخی از اشارات آیات الهی چون آیه «وَمَا أَمَرْنَا آلًا وَاحِدَةً كَلِمَهِ الْبَصَرِ»^۱ و نیز روایاتی مانند «اول ما خلق الله نوری» و یا روایت «اول ما خلق الله العقل» ناظر به همین مسئله است.

همچنین اصل سنخیت بین علت و معلول نیز ضرورت وجود وسائط را صد چندان می کند چرا که اگر بین فاعل مجرد تام که علت العلل است و معلول که می تواند هم مادی و هم معنوی باشد، واسطه ای نباشد، علت و معلول در عرض یکدیگر قرار می گیرند و بعضی از صفات معلول مادی نیز به فاعل و خالق مجرد تام نسبت داده می شود و این تفکری است که فرقه مجسمه و ظاهریه و مشبهه داشتند و به واسطه این تفکر در گرداب شرک مغروق گشتند.

هدف این کتاب از بررسی وسائط فیض الهی آشنایی با گونه ها و انواع و مراتب وسائط فیض است. البته این بررسی و تفحص با توجه به آراء آیت الله جوادی آملی خاصه آراء کلامی و تفسیری ایشان صورت گرفته است. نکته دیگری که یکی از اهداف تدوین این کتاب است تقسیم بندی وسائط فیض الهی در دو بعد یا از دو زاویه مادی و معنوی است و این مسئله تا کنون در هیچ کتابی یافت نشده است و این خود وجه امتیاز این کتاب نسبت